

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE **27/2000 rd**

Regeringens proposition med förslag till lag om integritetsskydd i arbetslivet och till vissa lagar som har samband med den

Till arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 juni 2000 en proposition med förslag till lag om integritetsskydd i arbetslivet och till vissa lagar som har samband med den (RP 75/2000 rd) till arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande till arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsrådet Raila Kangasperko, arbetsministeriet
- lagstiftningsrådet Anna-Riitta Wallin, justitieministeriet
- professor Niklas Bruun
- professor Mikael Hidén
- professor Timo Konstari.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås en lag om integritetsskydd i arbetslivet. Lagen skall komplettera bestämmelserna om behandling av personuppgifter i personuppgiftslagen och anpassa dem till behoven i arbetslivet, särskilt beträffande vissa procedurer.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att de antagits och blivit stadfästa.

I motiveringen till lagstiftningsordningen nämner regeringen 10 § 1 mom. grundlagen, som föreskriver att bestämmelser om skydd för per-

sonuppgifter utfärdas genom lag. Enligt propositionen har flera grundläggande fri- och rättigheter kombinerats i lagförslaget och de kan gälla dels arbetstagarnas grundläggande fri- och rättigheter, dels tredje mans grundläggande fri- och rättigheter. Bestämmelserna avses samordna särdragen i arbetslivet också med hänsyn till arbetstagarnas integritetsskydd och det allmännas och arbetstagarnas intressen. Regeringen anser att utlåtande om lagstiftningsordningen bör inhämtas av grundlagsutskottet.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Allmänt

Propositionen bygger på en tidigare proposition (RP 121/1998 rd) med samma rubrik från 1998 års riksdag. Grundlagsutskottet lämnade två utlåtanden (GrUU 27/1998 rd och GrUU 27a/1998 rd) om den. Den då föreslagna lagen förkastades.

När det tidigare lagförslaget var aktuellt var utskottet inte övertygat om att det behövs en särskild lag för arbetslivet. Samma fråga kan också nu tas upp eftersom förslaget till lag om integritetsskydd i arbetslivet innehåller mycket få självständigt tillämpbara normer. Bestämmelserna kan förlora avsevärt i tydlighet när lagförslaget i vilket fall som helst måste utredas parallellt med framför allt personuppgiftslagen. I praktiken kan det visa sig att lagarnas förhållande till varandra ställer till med flera problem.

Personuppgifter

I 3 § ingår en allmän bestämmelse om behandling av personuppgifter och bestämmelsen skall beaktas i de situationer som avses i 4—8 §. Enligt bestämmelsen får arbetsgivaren bara behandla sådana personuppgifter som har direkt relevans för arbetstagarens anställningsförhållande. Enligt motiveringen i propositionen avser relevanskravet att begränsa de personuppgifter som skall behandlas (s. 15, andra spalten). Utskottet föreslår att det övervägs om bestämmelsen kunde preciseras med att personuppgifterna skall ha att göra med hanteringen av rättigheter och skyldigheter som gäller parterna i anställningsförhållandet.

I 5 § finns bestämmelser om person- och lämplighetsbedömningstest. Utskottet understryker särskilt att det är arbetsgivaren som ansvarar för att testmetoderna är tillförlitliga och att de som utför testen kan sin sak. Ministeriet bör i samråd med arbetsmarknadens parter i tillräckligt hög grad övervaka att tillgängliga bedömningstest lämpar sig för arbetslivets behov,

bland annat för att det skall kunna bedömas om lagstiftningsåtgärderna är motiverade.

Mot bakgrunden av propositionen måste bestämmelserna om kontroll och annan testning av hälsotillståndet i 6 § förstås så att de kontroller och test och den provtagning som avses i förslaget bara kan komma i fråga vid bemyndiganden med stöd av annan lagstiftning. Lagförslaget ger inget allmänt underlag för åtgärderna utan 1 mom. understryker i första hand att yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården skall anlitas. Det är bra att kravet skrivs in i lagtexten. Detta är särskilt viktigt med avseende på alkohol- och narkotikatest som nämns i 2 mom. Om förslaget tolkas på detta sätt medför det inga problem med avseende på 7 § grundlagen.

I 3 mom. finns självständiga bestämmelser om genetiska undersökningar. Momentet har en helt annan karaktär än de två första. Därför föreslår utskottet att 3 mom. bildar en egen paragraf.

Förslaget betyder att arbetssökande eller arbetstagare inte får testas genetiskt utifrån beslut eller bedömning av arbetsgivaren och att arbetsgivaren inte får behandla uppgifter som finns att tillgå i övrigt om genetiska undersökningar som utförts med samtycke från arbetstagaren. Förbudet utgör inget problem med avseende på 7 § grundlagen (se GrUU 27/1998 rd).

Teknisk övervakning och användning av data-nätet

I 8 § ingår bestämmelser om integritetsskydd för arbetstagare och teknisk övervakning. Bestämmelsen är av betydelse med avseende på 10 § 1 mom. grundlagen. Förslaget är så formulerat att bara de saker som nämns i paragrafen omfattas av samarbetsförfarandet. I motiveringen till propositionen (s. 28, andra spalten) framhåller regeringen att bestämmelsen inte berättigar arbetsgivaren att använda teknisk övervakning, om omfattningen och tillståndet bestäms utifrån någon annan lagstiftning. Enligt denna tolkning är förslaget inget problem med avseende på konstitutionen.

Utskottet anser det dock motiverat att upprepa sitt tidigare ställningstagande (GrUU 27/1998 rd, s. 2, första spalten) till den tidigare propositionen med samma innehåll som den föreliggande: "Om å andra sidan bestämmelsen trots skrivningen går ut på att ge arbetsgivaren rätt att anlita teknisk övervakning, förutsatt att frågan först har behandlats i samarbetsförfarande, skulle bestämmelsen klart stå i strid med grundlagen, framför allt för att regleringen på lagnivå är bristfällig och ospecificerad." För att undanröja oklarheterna kring innehållet i bestämmelsen anser utskottet det nödvändigt att foga ett tillägg till paragrafen om att bestämmelsen inte ger arbetsgivaren befogenheter att använda teknisk övervakning eller kontrollera e-post.

Vidare påpekar utskottet att användningen av elektronisk post och datanät inte bara kan bedömas utifrån arbetsgivarens arbetsledning- och övervakningsrätt. På grund av 10 § 2 mom. grundlagen måste i första hand hemligheten i fråga om arbetstagares förtroliga meddelanden vara okränkbar. Detta faktum bör uttryckligen framgå av formuleringen i paragrafen.

I paragrafen avslutas 1 mom. med en särskild bestämmelse om företag och offentligrättsliga sammanslutningar som enligt 2 § 2 mom. lagen

om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar inte omfattas av samarbetslagen.

Straffbestämmelsen

I 11 § sägs ingenting direkt om ansvaret vid brott mot bestämmelserna om relevanskrav i 3 §, behandlingen av personuppgifter om arbetstagaren i 4 § och behandlingen av uppgifter om arbetstagares hälsotillstånd i 7 §. Enligt motiveringen till propositionen (s. 31, andra spalten) är brott mot bestämmelserna straffbart med stöd av den hänvisande bestämmelsen i början av 11 § 1 mom. I den mån hänvisningen också omfattar bestämmelserna om personregisterförseelse enligt 48 § 2 mom. personuppgiftslagen är lagrummet i all sin indirekthet mycket komplicerat och inexakt med avseende på den straffrättsliga legalitetsprincipen i 8 § grundlagen. Utskottet menar att hänvisningstekniken måste slopas och lagrummet i stället preciseras. Annars finns det risk för att en del underlåtelser inte bestraffas till följd av legalitetsprincipen i grundlagen.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 11 oktober 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
medl. Tuija Brax /gröna
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Jouni Lehtimäki /saml
Johannes Leppänen /cent
Pekka Nousiainen /cent

Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Pekka Ravi /saml
Petri Salo /saml
Arto Seppälä /sd
Ilkka Taipale /sd
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Jarmo Vuorinen.

